

התאחדות יוצאי מחוז צ'נסטוהוב (דור ההמשך ער) בישראל
 Association of Częstochowa District Jews in Israel
 ת.ד 65050 Tel Aviv 61650 – Tel: 03-6749322 – טל: 61650
 E mail: czestochowajewsinisrael@gmail.com

פברואר 2018

קברי האחים של האינטליגנציה היהודית

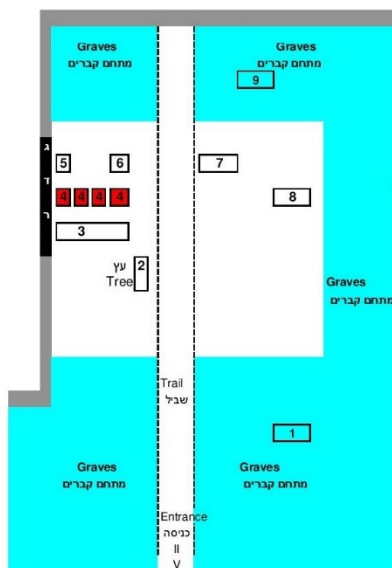
המחבר: Wiesław Paszkowski, המחלקה להיסטוריה במרכז לתיעוד של מוזיאון צ'נסטוהובה.
 תרגום לעברית ועריכה: אלון גולדמן, יו"ר ארגון יוצאי צ'נסטוהובה בישראל

קברי האינטליגנציה היהודית הם 4 הקברים בטור במרכז. משמאל קבר קורבנות ההאסאג והגטו הקטן, מימין צמוד לקיר קבר ששת הפרטיזנים ובחזית קבר קורבנות פעולת הרכבת.

מתחם קברי אחים - בית העלמין היהודי בצ'נסטוהובה Mass Graves complex - the Jewish cemetery in Czestochowa

15.5.2018

ארגון יוצאי צ'נסטוהוב בישראל
 ת.ד 65050
 תל אביב 6165001
 טל נייד: 054-5629355

- 1 קבר האדמו"ר מפילץ - הרב יוסטמן
Rabbi Justman Grave
- 2 קבר הרב נחום אש
Rabbi Nachum Asz Grave
- 3 קבר אחים קורבנות האסאג והגטו הקטן - 20.7.43
Mass Grave of Hasag & Small Ghetto victims - 20.7.43
- 4 קברי אחים אינטליגנציה - 20.3.43
Mass Graves of Intelligence - 20.3.43
- 5 קבר אחים 6 הפרטיזנים - 19.3.43
Mass Grave the 6 Partisans - 19.3.43
- 6 קבר אחים חוקפי הרכבת - 22.4.43
Mass Grave - Ostbahn Operation Victims - 22.4.43
- 7 קבר אחים אי"ל - ארגון יהודי לחם - 4.1.43
Mass Grave ŻOB - Jewish Fighting Organization - 4.1.43
- 8 קבר אחים אי"ל - לחמי הבונקר - 26.7.43
Mass Grave - ŻOB, Bunker victims - 26.7.43
- 9 קבר קורבנות הפוגרום בקיילצה - גרושקה ורונק - 4.7.46
The Kielce Pogrom victims 4.7.46 - Gruszka & Rembak

הגדר בעורף הקברים 5,4,3 שמשה כמקום הצאה להורג
 The fence at the back of Mass Graves 3,4,5 served as an execution wall

מגרש חניה - Parking Lot

התאחדות יוצאי מחוז צ'נסטוהובה (דור ההמשך ער) בישראל
Association of Częstochowa District Jews in Israel
ת.ד 65050 תל אביב 61650 – טל: 03-6749322 – P.O.B 65050 Tel Aviv 61650
E mail: czestochowajewsinisrael@gmail.com

המאורעות שהתקיימו בצ'נסטוהובה בפורים 1943, ולמחרת, במקומות אחרים במחוז רדומסק, מצאו את מקומם בפרשה של מלון פולסקי בוורשה. אולי, בתחילה, היה זה ניסיון אמיתי להחלפת יהודים באסירים גרמנים שהוחזקו בידי בעלות הברית, או תמורת כסף וציווד צבאי. בפברואר 1943, או אולי אפילו קודם לכן, הורו הגרמנים את היודנראט הצ'נסטוכובאי ...

.... לרשום את כל היהודים שיש להם קרובים בארץ ישראל. שמועות עקשניות שהחלו להסתובב סיפרו שהם (הגרמנים) פותחים את האפשרות לעזוב.... כמעט כולם הגישו בקשה לרישום. מי שלא היו לו קרובי משפחה בארץ ישראל נתן שם וכתובת בדויים. נאמר כי יהודים יוחלפו באזרחים גרמנים שנכלאו במזרח התיכון בידי האנגלים והצרפתים. רבים חשבו שההליכה לארץ ישראל היא המוצא האחרון. אמינותם של הרישומים אושרה על ידי העובדה כי הטפסים, שסופקו על ידי הגרמנים, הכילו כותרות שונות, כולל השם המדויק, רמת הקרבה והכתובת של קרוב המשפחה. אם היו קרובי משפחה רבים, אז כל אחד מהם היה צריך להיות רשום בטופס ההרשמה. היודנראט פתח משרד רישום אמיתי בו הועסקו מספר אנשים. זרם הנרשמים היה עצום. כל הפרשה התקבלה בצורה אוטנטית.¹

לאחר שבועיים הושלמו רישומים והאירה נרגעה. אז הגיע ה 20 מרס 1943, הפסטיבל של חג פורים.

"כשיצאנו מהאסאג לגטו, השתררה דממה מזרה ושלווה שררה במקום. אנשי משטרה ה *Schutzpolizei* אשר עמדו בדרך כלל בשער וביצעו חיפושים אקראיים לא נראו במקום. רחובות הגטו היו נטושים".²

באופן בלתי צפוי, בשעה 5:00 בערב, הופיע מפקד *Schutzpolizei*, סרן פול דגנהרדט, במשרד היודנראט. הוא אמר שהוא יכתוב את רשימת השמות של הקבוצה הראשונה שתצא לפלשתינה. היא תכיל את אלה שהדבר מגיע להם בשל התנהגותם. דגנהרדט פקד על המשטרה היהודית לקרוא לכל האנשים האלה לרישום. הם היו אמורים להוביל אותם ל"רינק ורשבסקי", שהיה בסמוך לגדר ה"גטו הקטן" ושימש כנקודת מפגש וכמקום התכנסות. האנשים שזומנו היו בעלי הסמכה אקדמית - רופאים, עורכי דין ומהנדסים, וכן חברי היודנראט ומשפחותיהם.

דגנהרדט ספר את אלה שהתכנסו ב"רינק", ולאחר שוידא כי יש יותר ממאה וארבעים איש, הוא התקשר למשטרה הצבאית והורה להם לנעול את כולם בעמדת המשמר הגרמנית הסמוכה. זמן קצר לאחר מכן הגיעו משאיות והאינטליגנציה היהודית הובלה החוצה בכוח, ושוב, בכוח, הועמסו כולם על המשאיות.

לפי גרסה אחרת האירועים התרחשו כך:

בשלב מסוים, גרמנים חמושים השייכים ל *Schutzpolizei* יצאו מהשער של רחוב וורשבסקה (Warszawska). הם הקיפו את היהודים שנאספו ב"רינק" והריצו אותם לעבר משאיות שהיו מכוסות ברזנט אשר עמדו ברחוב. רק אז, קורבנות הצביעות הגרמנית הזאת הבינו את האמת הנוראה - אבל אז היה כבר מאוחר מכדי לסגת. במענה למחאתם הם הוכו נמרצות בקתות הרובים. חבר היודנראט, זליג רוטבארד, ששיכנע את בתו הצעירה פלה לנסוע איתו לרינק, התחנן לפני הקצינים הגרמנים (עמ' 524), לפחות, לשחרר אותה.³

המשאיות עברו לאורך רחוב ורשבסקה, פנו לרחוב מירובסקה ואחר כך אל רחוב אולשטינסקה - כלומר, הדרך המובילה לבית הקברות היהודי, שכבר היה מוכר ליהודים בצ'נסטוהובה כמקום הוצאה להורג. ברגעים אלה, מאוריצי קופינסקי, אחיו של יו"ר היודנראט, אמר לאחיינו ולאדק קופינסקי שישב לידו, לברוח וגם הוא קפץ מהמשאית שנסעה מהר. על פי גרסה אחרת של סיפור הבריחה, היה זה ברנרד קורלנד שיזם אותה. רופאת השיניים, ד"ר אנה ברסלר, אשר קפצה גם היא מהמשאית שברה את רגלה בקפיצה

¹ Alfred Kromolowski, Memoirs, p. 518, a copy of which is in the author's possession.

² A. Kromolowski, Memoirs, p. 520.

³ A. Kromolowski, pp. 523-4.

התאחדות יוצאי מחוז צ'נסטוהוב (דור ההמשך ער) בישראל
Association of Częstochowa District Jews in Israel
ת.ד. 65050 תל אביב 61650 – טל: 03-6749322 – P.O.B 65050 Tel Aviv 61650
E mail: czestochowajewsinisrael@gmail.com

אבל היא הצליחה להגיע לבית של אחת המטופלות שלה, שהסתירה אותה. תריסר אנשים נמלטו. יריות נורו לעבר הנמלטים, אך המשאיות נעצרו רק כשהגיעו לבית הקברות, ליד בית הטהרה. שם, הורדו כל הקורבנות מהמשאיות, נאמר להם להתפשט, ובזוגות הובלו לבור הקבר שהוכן מבעוד מועד. בסך הכל, 127 בני אדם נספו בטרגדיה זו. כמעט כל רשימת האנשים נמצאת על המצבה.

פ"נ
מתו בידי קלגסי הנאצים
20.3.1943

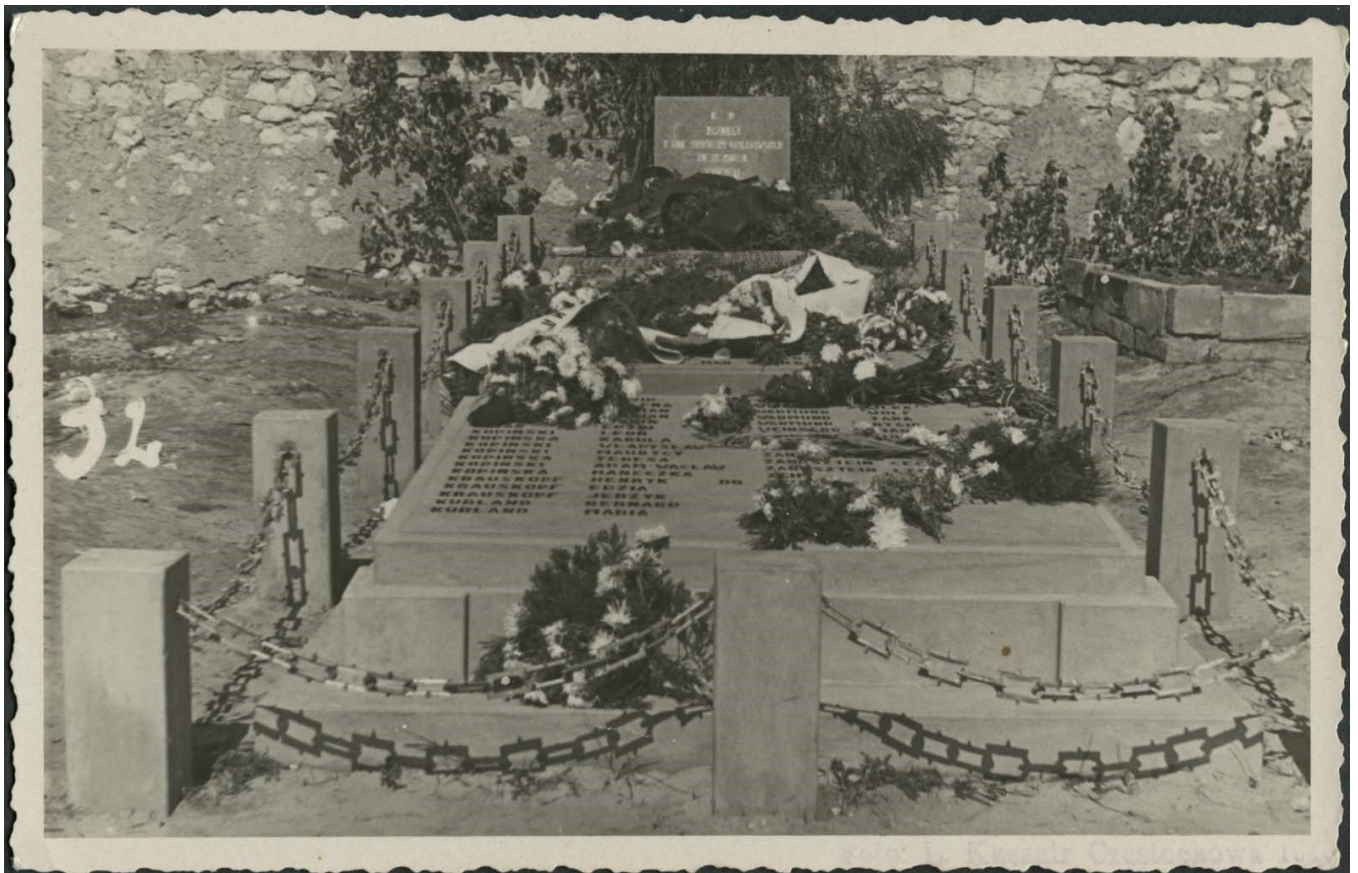
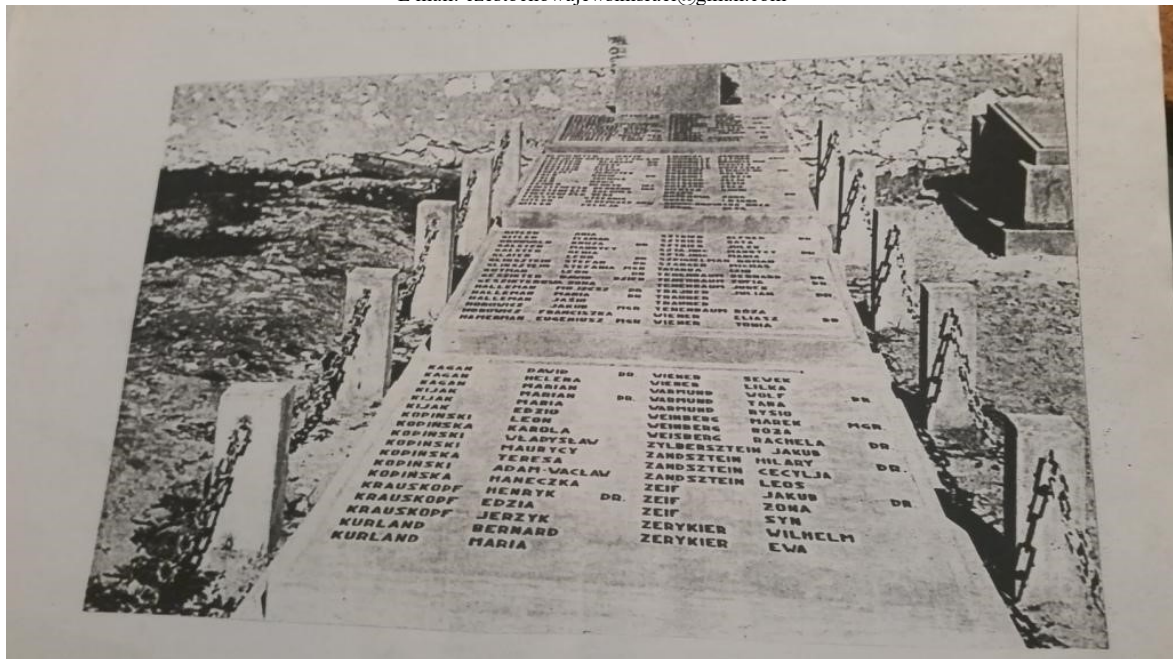
Anisfeld Alfred dr / Barczyński dr / Barczyńska / Barczyński / Berliner Natan Dawid / Bodzechowski Jerzy inż. / Borzykowski Dawid / Broniatowski Ajzyk dr / Broniatowska Mania / Broniatowski Bronieczek / Blumenfeld Dawid dr / Blumenfeld Tonia mgr Blumenfeld Jerzyk i Romciu⁴ / Chajutin-Rozenaft Pola dr / Epsztejn Bernard dr / Epsztejn Irena dr / Epsztejn Alek / Epsztejn Sewuś / Edelist Januszek / Falk Dawid dr / Falk Jadwiga / Falk Hania / Feiner Henryk inż. / Firstenfeld Bernard inż. / Firstenfeld Salomea / Firstenfeld Vera / Ferster Stefania / Gitler Jeremiasz adw. / Gitler Felicja Gitler Ania / Gitler Itamar / Grunwald Kruza dr / Galster Maurycy / Galster Genia / Glater Leon dr / Gliksztejn Stefan dr / Gliksztejn Stefania mgr / Gutman Leon dr / Geszikter Dawid dzien. / Geszikterowa żona / Halleman Mojżesz dr / Halleman Maria dr / Halleman Jasio / Horowicz Jakub mgr / Horowicz Franciszka / Hamerman Eugeniusz mgr / Kagan Dawid dr / Kagan Helena / Kagan Marian / Kijak Marian dr / Kijak Maria / Kijak Edzio / Kopiński Leon / Kopińska Karola / Kopiński Władysław / Kopiński Maurycy / Kopińska Teresa / Kopiński Adam Waclaw / Kopińska Haneczka / Krauskopf Henryk dr / Krauskopf Edzia / Krauskopf Jerzyk / Kurland Bernard / Kurland Maria // Kurland Tola / Krauskopf Miriam / Lampel Leon adw. / Lampel Halina / Lewenhof Adolf dr / Lewenhof Leonia / Lewin Mieczysław dr / Lewin Eugenia / Lipiński Julian dr / Lipińska / Lipiński Zygmunt dr / Lipińska Dosia // // Lipińska Janinka / Pohorille Szymon adw. / Pohorille Bronisława / Pohorille Maryla / Pohorille Ruteczka / Praport Stanisław dr / Praport Halina / Praport Jerzyk / Rotbard Zelig / Rotbard Cesia / Rotbard Fela / Richter Dawid / Rozen / Rozenowa żona / Rozen Liliana / Sobol-Kopińska Róża / Sobol Oleś // // Szykier Alfred dr / Szykier Kata / Szykier Julek / Sztajnic Maurycy dr / Sztajnic Maria / Szpigielman Roman / Szancer Michaś / Tatarka Izio / Tenenbaum Bernard dr / Tenenbaum Zofia dr / Tenenbaum Jurek / Trauner Julian dr / Trauner / Trauner / Tenenbaum Róża / Wiener Elias dr / Wiener Tonia // // Wiener Sewek / Wiener Lilka / Warmund Wolf dr / Warmund Tara / Warmund Rysio / Weinberg Marek mgr / Weinberg Róża / Weisberg Rachela dr / Zylbersztejn Jakub / Zandsztejn Hilary dr / Zandsztejn Cecylja / Zandsztejn Leos / Zeif Jakub dr / Zeif żona / Zeif syn / Żerykier Wilhelm / Żerykier Ewa / Galster Jerzy //

בהתחלה נשחקו הלוחות עם השמות ובהמשך ארבעת מבני המצבות, בעיקר שתי המצבות הצפוניות. בשנים הראשונות של המאה הנוכחית, רשימת הקורבנות היתה עדיין קריאה. למרבה הצער, בשל עבודת שחזור חסרת מחשבה שבוצעה על ידי אדם פרטי, הוסרו חתיכות בטון סדוקות והוחלפו במשטח בטון חדש חלק, ללא הכתובות.

⁴ Napis zmieniany, pierwotnie chyba tylko: Blumenfeld Jerzyk.

התאחדות יוצאי מחוז צ'נסטוהוב (דור ההמשך ער) בישראל
 Association of Częstochowa District Jews in Israel
 ת.ד 65050 תל אביב 61650 – טל: 03-6749322 – P.O.B 65050 Tel Aviv
 E mail: czestochowajewsinisrael@gmail.com

התאחדות יוצאי מחוז צ'נסטוהוב (דור ההמשך ער) בישראל
Association of Częstochowa District Jews in Israel
ת.ד 65050 תל אביב 61650 – טל: 03-6749322 – Tel Aviv 61650
E mail: czestochowajewsinisrael@gmail.com

ביוזמת מר אלון גולדמן יו"ר ארגון יוצאי צ'נסטוהובה בישראל ובשיתוף פעולה עם העיריה, במימון ממשלת פולין (2 קברים) ותרומה שהתקבלה ממשפחת כהן פרום מארה"ב (קבר אחד בו קבורים במשפחתם) שופצו 3 מתוך הקברים וביוני 2023 בטקס שהתקיים בבית העלמין הוסר הלוח מהמצבות המשופצות. הקבר הרביעי ישופץ לכשימצא לכך מימון.

